

Конституційне право України

**Посібник для підготовки
до іспитів**

Видання 8-ме, перероблене та доповнене

Харків
«Право»
2024

Колектив авторів:

Т. М. Слінько, кандидат юридичних наук, професор,
Л. К. Байрачна, кандидат філософських наук, доцент;
І. І. Дахова, кандидат юридичних наук, доцент;
Л. І. Летнянчин, кандидат юридичних наук, доцент;
Є. В. Ткаченко, кандидат юридичних наук, доцент

К65 **Конституційне** право України : посіб. для підгот. до іспитів /
[Т. М. Слінько, І. І. Дахова, Л. І. Летнянчин та ін.]. – Вид. 8-ме,
перероб. та допов. – Харків : Право, 2024. – 372 с.

ISBN 978-966-998-625-2

Посібник підготовлений відповідно до Програми навчальної дисципліни «Конституційне право України». У ньому висвітлено основні питання, які виносяться на іспит для студентів бакалаврату закладів вищої освіти. Ураховано новітнє законодавство, практику Конституційного Суду України, а також практику Європейського суду з прав людини.

Попереднє (7-ге) видання посібника побачило світ 2022 р.

Для студентів, курсантів, аспірантів, викладачів закладів вищої юридичної освіти, усіх, хто цікавиться конституційно-правовою проблематикою.

УДК 342(477)

© Слінько Т. М., Байрачна Л. К.,
Дахова І. І. та ін., 2012

© Слінько Т. М., Дахова І. І., Лет-
нянчин Л. І. та ін., переробка та
доповнення, 2024

© Видавництво «Право», 2024

ISBN 978-966-998-625-2

Зміст

Передмова	
1. Ідея обмеженого правління як політико-правова доктрина	9
2. Формування американського конституціоналізму і його риси	12
3. Європейський конституціоналізм та його особливості	16
4. Етапи розвитку українського конституціоналізму	20
5. Поняття конституції, її функції та юридичні властивості	22
6. Класифікація конституцій	29
7. Правовий захист (охорона) конституції	32
8. Конституційно-правова відповідальність у механізмі захисту конституції. Конституційно-правові санкції	35
9. Заборона діяльності політичних партій як форма захисту Конституції України	40
10. Поняття, предмет та джерела конституційного права України	43
11. Конституційно-правові відносини та їх структура	51
12. Загальна характеристика Конституції України 1996 р.	55
13. Конституційний процес на сучасному етапі	57
14. Порядок внесення змін до Конституції України	61
15. Поняття конституційного ладу України та його співвідношення із засадами конституційного ладу	64
16. Система засад конституційного ладу	66
17. Поняття державного суверенітету та його ознаки	68
18. Захист державного суверенітету в Конституції України	72
19. Конституційні засади міжнародної діяльності України. Акти міжнародного права в правовій системі України	74
20. Державні символи України: поняття, функції, законодавче закріплення	78
21. Верховенство права як принцип конституційного ладу України	81
22. Прямі дії норм Конституції України: конституційно-правовий аспект	83
23. Конституційний принцип поділу державної влади в Україні	86
24. Україна як соціальна держава	88
25. Конституційні засади економічної системи	91
26. Україна як демократична республіка: конституційно-правовий аспект	94
27. Принцип народовладдя та форми реалізації народовладдя	96

28. Конституційно-правові засади громадянського суспільства в Україні	99
29. Принцип багатоманітності	102
30. Конституційно-правовий статус політичних партій та громадських об'єднань в Україні	104
31. Конституційно-правовий статус релігійних організацій	108
32. Конституційно-правові засади взаємовідносин держави і медіа	113
33. Національно-культурна сфера як предмет конституційної регламентації	117
34. Конституційно-правовий статус національних меншин	122
35. Конституційно-правовий статус мов в Україні	127
36. Принцип унітаризму та його закріплення в Конституції України	132
37. Ознаки унітарної держави	135
38. Поняття та система адміністративно-територіального устрою, його принципи	139
39. Порядок утворення та зміни статусу адміністративно-територіальних одиниць	141
40. Поняття автономії та її особливості в унітарній державі	144
41. Конституційно-правовий статус Автономної Республіки Крим. Конституція АРК	147
42. Принципи гарантування місцевого самоврядування	152
43. Поняття місцевого самоврядування та його система	155
44. Особливості здійснення місцевого самоврядування на рівні територіальних громад та на рівні області і району	159
45. Поняття конституційного статусу людини та громадянина і його структурні елементи	163
46. Система конституційних прав і свобод людини	165
47. Природні права людини і їх закріплення в конституційному законодавстві	168
48. Обмеження щодо реалізації прав людини	170
50. Міжнародні стандарти в сфері прав людини	178
51. Принципи конституційного статусу людини	182
52. Конституційні гарантії прав людини	186
53. Конституційна скарга в механізмі захисту прав людини	190
54. Конституційні обов'язки людини і громадянина	193
55. Загальна характеристика інституту громадянства	196
56. Принципи громадянства	198
57. Правові підстави набуття громадянства України. Умови прийняття до громадянства України	202

58. Правові підстави та порядок припинення громадянства України.....	205
59. Особливості правового статусу іноземців, осіб без громадянства, біженців, внутрішньо переміщених осіб	208
60. Загальна характеристика особистих прав людини.....	212
61. Право на життя та гарантії його реалізації.....	220
62. Свобода слова та її гарантії.....	224
63. Поняття та види інформації. Доступ до публічної інформації.....	226
64. Право на свободу та особисту недоторканність.....	232
65. Свобода пересування та вільний вибір місця проживання: поняття та умови реалізації.....	236
66. Право на свободу світогляду та віросповідання, форми його реалізації	239
67. Загальна характеристика політичних прав	242
68. Право на свободу об'єднань.....	245
69. Право на мирні зібрання.....	248
70. Економічні, соціальні, культурні, екологічні права людини	252
71. Поняття та види референдумів	256
72. Предмет всеукраїнського референдуму	259
73. Реалізація права ініціативного (народного) референдуму	260
74. Правові наслідки всеукраїнського референдуму	262
75. Загальна характеристика виборчого права, його принципи.....	264
76. Поняття та типи виборчих систем. Виборча система в Україні	272
77. Виборчий процес: етапи, суб'єкти та виборчі процедури.....	276
78. Верховна Рада України як парламент: конституційно-правовий аспект	280
79. Склад та структура Верховної Ради України.....	283
80. Повноважність Верховної Ради України. Дostroкове припинення повноважень Верховної Ради України.....	285
81. Конституційна регламентація функцій парламенту України.....	287
82. Загальна характеристика законодавчого процесу. Акти парламенту	290
83. Спеціалізовані органи парламентського контролю	292
84. Конституційно-правовий статус народного депутата України. Природа представницького мандату.....	300
85. Набуття та припинення повноважень народного депутата України	304
86. Права та обов'язки народного депутата України.....	305
87. Депутатський запит і депутатське звернення.....	309
88. Гарантії діяльності народного депутата України.....	312

89. Президент України – глава Української держави.....	314
90. Функції, повноваження та акти Президента України.....	317
91. Підстави і порядок дострокового припинення повноважень Президента України.....	320
92. Гарантії діяльності Президента України	322
93. Конституційно-правовий статус Ради Національної безпеки і оборони України.....	323
94. Конституційні основи статусу Кабінету Міністрів України як Уряду України.....	326
95. Функції, повноваження та акти Кабінету Міністрів України	330
96. Конституційні засади судоустрою в Україні	332
97. Конституційно-правові засади організації прокуратури України	336
98. Адвокатура в системі судового захисту прав людини	341
99. Конституційний контроль: поняття і види.....	344
100. Конституційний Суд України в системі вищих органів державної влади	349
101. Порядок формування Конституційного Суду України та його структура	353
102. Функції та повноваження Конституційного Суду України	359
103. Юрисдикція Конституційного Суду України	361
104. Загальна характеристика конституційно-судового процесу	365
105. Акти та юридичні позиції Конституційного Суду України.....	368

Навчальне видання

Слінько Тетяна Миколаївна,
Дахова Ірина Іванівна,
Летнянчин Любомир Іванович та ін.

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО УКРАЇНИ

**Посібник для підготовки
до іспитів**

Видання 8-ме, перероблене та доповнене

Видається в авторській редакції

Комп'ютерна верстка *А. Т. Гринченка*

Підписано до друку 14.12.2023.
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Гарнітура Times.
Ум. друк. арк. 21,6. Обл.-вид. арк. 19. Наклад 100 прим.
Вид. № 3263

Видавництво «Право» Національної академії правових наук України
та Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
вул. Чернишевська, 80, Харків, 61002, Україна
E-mail для авторів: verstka@pravo-izdat.com.ua
E-mail для замовлень: sales@pravo-izdat.com.ua
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 4219 від 01.12.2011

Виготовлено у друкарні ТОВ «ПРОМАРТ»,
вул. Весніна, 12, Харків, 61023, Україна
Тел. (057) 717-25-44

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції – серія ДК № 5748 від 06.11.2017